

OLTI YOSHLI BOLALARNING PSIXOLOGIK RIVOJLANISHINI O'RGANISH

Doston Muxamedov Baxodirovich

*Farg'ona viloyati So'x tumani MMTB qarashli 8 -maktab amaliyotchi
psixologi*

Annotatsiya: Zamonaviy ta'lim jarayonida bolaning faolligi va tashabbuskorligi eng muhim sifatlardan biri sifatida qaralmoqda. Ayniqsa, maktabgacha yosh — bu bola hayotida eng muhim davrlardan biri bo'lib, unda asosiy shaxsiy fazilatlar shakllana boshlaydi. Olti yosh - bu bola maktabga tayyorlanish bosqichiga kirib kelgan payt bo'lib, uning aqliy, ijtimoiy, emotsional va ijodiy salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarish uchun keng imkoniyatlar mavjud.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, tashabbuskorlik, olti yoshli bola, ijodkorlik, mustaqillik, pedagogik yondashuv, rag'batlantirish, ruhiy rivojlanish, psixik jarayonlar.

KIRISH

Bolalar uchun maktabga tayyorgarlik-bu ularning ta'limdagi muvaffaqiyatini belgilovchi eng muhim bosqichlaridan biridir. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'quvchilari uchun qisqa muddatli guruhlarda tayyorlov dasturlari bolalarga nafaqat bilim, balki, ijtimoiy emotsional va psixologik ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini yaratadi. Ushbu jarayon bolalarni nafaqat o'qish va yozishga balki jamoada ishlash o'z fikrini ifodalash mas'uliyatni o'z zimmasiga olish kabi ko'nikmalarga ham tayyoylaydi. Maktabga tayyorlashda bolalar o'zining yangi hayotga, yangi muhitga kirishini boshlaydi. Bu esa ularning kelajakdagi muvaffaqiyatlarga ta'sir ko'rsatadigan muhim davr hisoblanadi.

Maktabga tayyorlash jarayonida ta'limni boshlashdan oldin bolalarning nutq mantiqiy fikrlash ijtimoiy va psixologik tayyorgarlikni o'z ichiga

oladi. Bolalarga ko'proq muhim bilimlar berilishining o'zi shaxsiy rivojlanishiga o'ziga bo'lgan ishonchining mustahkamlashiga ham alohida e'tibor qaratish lozim. Bunday guruhlarda tayyorgarlik ko'rsatishining maqsadi bolalarni nafaqat maktabning boshlang'ich sinfini muvaffaqiyatli o'tkazishga tayyorlash, balki ularni o'z-o'zini ifodalash qaror qabul qilish va muolajalarni hal qilish kabi hayotiy ko'nikmalar bilan taminlashdir. Bunday guruhlarda odatda uch oydan olti oygacha bo'lgan muddatda faoliyat yuritib 6-7yoshli bolalarni boshlang'ich ta'limga tayyorlashni maqsad qiladi.

Qisqa muddatli guruhlarining asosiy afzalligi shundaki bu jarayon aniq maqsad va metodikaga asoslangan bo'ladi. Darslar mazmunan boy bolalarning yosh xususiyatlariga mos va zamonaviy pedagogik yondashuvlarga asoslangan bo'ladi. Qisqa muddatli guruhlarining o'ziga xosligi odatda 3 oydan 6 oygacha faoliyat yuritadi. Darslar haftasiga 3-5marta har biri 2-3soatdan olib boriladi. O'quv dasturi maxsus metodika asosida ishlab chiqilgan bo'lib quyidagi yo'nalishlarni qamrab oladi. Bular: Savodxonlikka tayyorgarlik. Bolalar harflarni tanish tovushlar bilan ishlash bo'g'inlarga ajratish sodda so'z va gap tuzish ko'nikmalarni egallaydi.

Matematik fikrlashni rivojlantirish. Raqamlarni tanish sanash oddiy misollarni yechish shakllar bilan ishlash tafakkurni rivojlantirishga doir topshiriqlar bajariladi.

Nutq madaniyati bu to'g'ri talaffuz o'z fikrini erkin va aniq ifoda etish dialog qurish savollarga javob berish va hikoyalar tuzish ko'nikmalari rivojlanadi

Ijtimoiy va psixologik tayyorgarlik deganda guruhda ishlash navbat kutish muammolarni hal qilish, o'zini tutish madaniyati emotsiyalarni boshqarish o'rgatiladi.

Estetik va ijodiy rivojlantirish bu rasm chizish ranglarni ajratib ko'rsatish qog'oz bilan ishlash musiqa va raqs orqali estetik did va ijodkorlikni rivojlantirishga etibor qaratiladi.

Ota-onalar bilan hamkorlik. Bolani maktabga faqat maktabgacha ta'lim tashkilotlari zimmasida emas balki ota onalar ham faol ishtirok etishi

lozim. Buning uchun pedagoglar tomonidan ota onaga tavsiya beriladi, individual suhbatlar o'tkaziladi, o'quv jarayoni haqida muntazam ma'lumot beriladi, ota onalar bilan seminar va treninglar tashkil etiladi. Bazi qisqa muddatli guruhlarda muammolar kuzatiladi. Ular: bolalarning maktabga nisbatan psixologik tayyorgarligi yetishmasligi, ota onalarning ushbu jarayonga bo'lgan befarqligi, tajribali mutaxassislarning yetishmasligi, metodik vositaning zamonaviy emasligi kabilar kiradi. Bunday holatlarning oldini olish uchun tizimli yondashuv pedagoglarni malaka oshirishi ota onalar bilan ko'proq ishlashi shuningdek texnologik vositalaridan keng foydalanish lozim. Qisqa muddatli guruhlarning yana bir muhim jihati bu guruhlar bir tomondan yosh oilalarga qulaylik tug'diradi, ya'ni ularga moliyaviy yengillik beradi. Eng muhimi esa bolalarning maktabgacha ta'limga qamrovi oshib boshlang'ich sinflarda o'quvchilar orasidagi tavofudga barham beriladi. Yana muhim jihatlaridan biri maktabgacha ta'lim tashkilotlarigi bolalarning intellektual qobiliyatini rivojlantirish bo'yicha zarur didaktik o'yin va o'yinchoqlar bilan ta'minlanishi kichik kutubxonalarning tashkil etilishidir.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-2021-yillarda "Maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari" to'g'risidagi Qarorining qabul qilinishi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning qalbida ilm tarbiya sport bilan shug'ullanishga bo'lgan ilk tasavvurlarni shakllantiradigan ularning ma'naviy yetuk jismonan barkamol bo'lib ulg'ayishlariga mustahkam poydevor yaradigan shaxs kamolotida debocha vazifasini bajaradigan mumkin hujjat bo'lib xizmat qilishi Sog'lom ona va bola yili davlat dasturida maktabgacha ta'limni har tomonlama takomillashtirishga alohida e'tibor qaratilgani tizimda faoliyat olib borayotgan barcha pedagog metodist tarbiyachilar zimmasiga ulkan mas'uliyat yuklaydi. Dasturda Sog'lom bolani voyaga yetkazishda ta'lim tizimining ro'lini kuchaytirish maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarmog'ini yanada rivojlantirish boshlang'ich ta'limning yuqori sifatini ta'minlab zamonaviy pedagogik va axborotkommunikatsiya texnologiyalarini amaliyotga keng joriy etgan holda bolalarni maktabga

tayyorlash darajasini tubdan oshirish sog'lom turmush tarzini keng targ'ib qilish tadbirlarini amalga oshirish vazifalarini belgilaydi.

O'yin maydonchalari tashkil etish maktabgacha ta'lim tashkilotlari hududini obodonlashtirish va atrofni o'rash BMTning vazifasi hisoblanadi. Nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarmog'ini rivojlantirish uchun zarur shart-sharoitlar yaratish bolalarni maktabga tayyorlash va har tomonlama kamolga yetkazish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar ishlab chiqish zarur. Jumladan:

Bolalar maktabgacha ta'lim va boshqa tegishli tashkilotlar uchun sotib olinadigan jihozlar mebellarga talablar va standartlarni rivojlangan mamlakatlarda to'plangan ilg'or tajribani hisobga olgan holda tubdan qayta ko'rib chiqish eng avvalo jihozlarning ergonomikligi qo'llashga qulayligi va foydalanish uchun xavfsizligi uzoq muddat qo'llashga yaroqliligi zararsiz materiallardan tayyorlangani va energiya tejamkor samarali texnologiyalardan foydalanilganida e'tibor qaratish;

Bolalarda mantiqiy fikrlash hamda motorikani erta rivojlantirish maqsadida 2016-2018-yillarda 3000ta maktabgacha ta'lim tashkilotini ko'rgazmali qurollar didaktik materiallar jamlanmasi o'yin va sport faollik markazlari o'quv metodik materiallar va 50 nomdagi badiiy adabiyotlar bilan ta'minlash;

Maktabgacha ta'limga qamrab olinmagan 3-6yoshli bolalarni oilada maktabga tayyorlash maqsadida maktabgacha yoshdagi farzandlari bor 200 ming oilani 7 nomdagi ertak va she'rlar to'plami ota onalar uchun bolalarni maktabga tayyorlovchi qo'llanmalar bilan ta'minlash maktabgacha ta'lim tashkilotlarida maktabgacha ta'limga qamrab olinmagan bolalar uchun "Sog'lom ona va bola yili" davlat dasturida tashkil etilgan "Zumradoylar davrasi" to'garaklari mashg'ulotlar o'tkazish bo'yicha meto'dik qo'llanmalar bukletlar ishlab chiqish va nashr etish lozim.

XULOSA

Olti yoshli bolalarning tashabbuskorligini oshirish ularning maktabga tayyorligi va kelajakdagi muvaffaqiyatli ijtimoiylashuvining poydevorini tashkil

etadi. Bu yo'lda pedagoglar va ota-onalarning hamkorligi, bolaning erkinligi va ijodkorligiga bo'lgan e'tibor muhim o'rin tutadi. Tashabbuskor bola - faol, o'zi fikr yurita oladigan, mustaqil qaror qabul qilishga qodir bo'lgan shaxs sifatida voyaga etadi. Qisqa muddatli guruhlar orqali bolalarni maktabga tayyorlash- bu kelajakdagi o'quv muvaffaqiyatlarni ta'minlashga qaratilgan muhim jarayondir. Bu jarayon bolalar uchun nafaqat bilim balki ijtimoiy va emotsional tayyorgarlikni ham o'z ichiga oladi. Ta'lim tarbiya sohasida o'tkazilayotgan chuqur o'ylangan islohotlar, avvalo, ong va tafakkurdagi ijobiy o'zgarishlarga yo'l ochib pirovardida xalq madaniyati takomilida hal qiluvchi ahamiyat kasb. Shunday qilib qisqa muddatli guruhlarini tashkil etish ularning metodikasini yanada takomillashtirish va samaradorligini oshirish zamonaviy ta'lim tizimning muhim vazifalardan bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Qodirova F.Sh. Toshpo'latova, N.Kayumova, M.Azamova, Maktabgacha Pedagogika Toshkent 2019.
2. Xasanboeva, O.va boshqalar. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi.
3. O'quv qo'llanma. 2007-yil.
4. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi. (2023). Maktabgacha yoshdagi bolalarni rivojlantirish Bo'yicha Davlat talablari.
5. Sodiqova Sh.A "Maktabgacha pedagogika". Tafakkur sarchashmalari "T:. 2013 y.
6. Internet materiallari